

КОГНІТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Олена Олексенко (м. Харків, Україна)

Перехід України до інформаційно-комунікаційного суспільства, посилення міжнародних інтеграційних процесів визначають соціальне замовлення держави щодо підготовки висококваліфікованих, комунікативно компетентних випускників ВНЗ, мобільних і конкурентоспроможних на європейському й світовому ринках праці. Збільшення обсягів міжнародного економічного співробітництва вимагає від майбутніх фахівців здійснення ефективної професійної комунікації з бізнес-партнерами інших країн. Тож підготовка до міжкультурної комунікації є актуальною педагогічною проблемою, вирішення якої має важливе значення для майбутнього фахівця як професіонала і особистості.

«Досягнення людиною рівня особистості означає засвоєння нею різних аспектів культурного досвіду діяльності людей (пізнавальної, перетворювальної, оцінювальної і комунікативної)» [2, с. 73]. Розглянемо пізнавальний аспект, що формується в межах когнітивного компоненту змісту підготовки студентів до міжкультурної комунікації і є основою для набуття ними практичного досвіду.

Когнітивний компонент поєднує сукупність знань, набутих у процесі вивчення філософського, соціокультурного, психологічного, лінгвістичного, економічного аспектів міжкультурної комунікації. За І. Лернером, без базових знань неможливе репродукування способів діяльності та їх творче використання. Застосування відомих способів діяльності приведе до засвоєння нових знань, які уможливлють формування нових умінь, стають продуктом усіх елементів діяльності [1, с. 62].

Вивчення філософського аспекту міжкультурної комунікації необхідне майбутнім фахівцям для усвідомлення об'єктивних процесів, що відбуваються у світі, розуміння ролі міжкультурної комунікації як однієї з найважливіших форм взаємодії представників різних культур на міжнаціональному та міжособистісному рівнях. Науковцями в галузі філософії (Е. Бистрицьким,

В. Лекторським, Ф. Лазаревим, А. Тягло, С. Хантінгтоном та іншими) наголошено на необхідності суб'єкт-суб'єктних стосунків ділових партнерів у процесі міжкультурної комунікації. Прагнення до самовдосконалення уможливорює формування емпатії й толерантності, що ґрунтуються на визнанні рівноправності всіх культур. Розуміння функцій міжкультурної комунікації, засвоєння принципів міжкультурної взаємодії дає змогу майбутнім спеціалістам своєчасно виявляти причини міжкультурних непорозумінь, розглядати «своє» і «чуже» в якості частин єдиного світу.

Ознайомлення із соціокультурним аспектом міжкультурної комунікації на основі праць П. Гуревич, Р. Дарендорфа, Е. Хірша, Й. Кіма, М. Стіха та інших учених допомагає студентам зрозуміти провідну роль культури, необхідність дотримання ділового етикету в міжкультурному бізнес-середовищі. Знання про соціальні норми поведінки, культурні універсалії та національні особливості (звичаї, традиції інших культур, а також особливості власної культури) сприяють ефективній міжкультурній комунікації. На їх основі майбутні фахівці усвідомлюють культурні цінності, вдосконалюють і розвивають свій духовний потенціал, набувають здатності до рефлексії. Спроможність установлювати гуманістичні стосунки, досягати взаєморозуміння, звільнюватися від стереотипів визначає потребу особистості в діалогічній взаємодії, що складає єдиний можливий шлях пізнання інших культур та ефективної взаємодії з ними.

Ученими психологами (О. Асмоловим, Р. Берон, Н. Гришиною, М. Бенетт, Дж. Беррі, Ф. Боком та іншими) розкрито сутність причин формування стереотипів, узагальнень та упереджень як способів сприйняття соціальної дійсності, психологічних реакцій (абстрагування, фільтрація, спрощення, асоціювання) у взаємодії з представниками інших бізнес-культур. Розуміння причин міжкультурних конфліктів дозволить психологічно підготуватися до можливих утруднень. Формування в процесі міжкультурної комунікації довірливих взаємин з партнерами зменшить почуття напруги й психологічного дискомфорту. Усвідомлення психологічної обумовленості щодо прагнення особистості зберегти та захистити свої культурні цінності, установки,

стереотипи поведінки сприятиме толерантному ставленню до культурних відмінностей і психологічних особливостей ділових партнерів.

У рамках лінгвістичного аспекту, дослідженого Є. Верещагіним, Д. Гудковим, С. Тер-Мінасовою, Дж. Хенніг та іншими вченими, студенти усвідомлюють вибірковість сприйняття в міжкультурній комунікації, важливість мовленнєвої гнучкості, опанування вербальним і невербальним кодом культури ділового партнера. Знання ступеня чуттєвості й терпимості до певних тем у різних культурах, політична коректність, набуття фонових знань визначають лінгвістичну готовність майбутніх фахівців до ефективної міжкультурної комунікації.

Вивчення міжкультурної комунікації в економічному аспекті в працях Н. Гавкалової, Н. Лисиці, С. Мясоедова, В. Пономаренка, Н. Холдена та інших учених виконує пізнавальну, формувальну і мотиваційну функції. Пізнавальна функція відіграє важливу роль в ознайомленні студентів із нормами й реаліями інших бізнес-культур, етикетом ділового спілкування, телефонних переговорів, ділової кореспонденції, публічних виступів тощо. Завдяки формувальній функції у студентів формується готовність до безконфліктної взаємодії з діловими партнерами інших культур, здатність обирати відповідні стилі поведінки, прийоми, стратегії. Мотиваційна функція проявляється в прагненні до безконфліктної співпраці з діловими партнерами як запоруки успішного ведення міжнародного бізнесу.

Отже, когнітивний компонент орієнтує майбутніх фахівців на засвоєння знань щодо процесу міжкультурної комунікації на основі багатоаспектного вивчення об'єкта. Засвоєння когнітивного компоненту забезпечує здатність до моделювання ефективного процесу міжкультурної комунікації у майбутній професійній діяльності, сприяє успішному виконанню майбутніх професійних функцій.

Список літератури

1. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения / И. Я. Лернер. – М. : Педагогика, 1981. – 186 с.

2. Розвиток творчого потенціалу майбутнього фахівця: моногр. / Т. О. Дмитренко, К. В. Яресько, Т. В. Колбіна та інші. – Херсон: ПП Вишемирський В. С., 2014. – 424 с.